

Economic Growth and Development

Dr. Shivaji Kakade

Department of Economics

Arts and Science College, Shivajinagar, Gadhi

आर्थिक वृद्धी :

प्रस्तावना –

आर्थिक वृद्धिची संकल्पाना विकसित देशांशी निघडित आहे. या संकल्पनेत संख्यात्मक बाबिंवर जास्त भर दिला जातो. आर्थिक वृद्धिची काही प्रमुख वैशिष्ट्ये खालीलप्रमाणे....

- ▶ नैसर्गिक संसाधनांचा पर्याप्त वापर –
- ▶ भांडवलाच्या साठ्यात वाढ –
- ▶ तांत्रिक प्रगती –
- ▶ संघटन व्यवस्था –
- ▶ श्रम विभागणी –
- ▶ योग्य आर्थिक नियोजन –
- ▶ राजकीय सहभाग –
- ▶ लोकसंख्या –

आर्थिक विकास –

आर्थिक विकासाचा अर्थ :

“आर्थिक विकास ही एक न संपणारी प्रक्रिया असून तीचा संबंध अर्थव्यवस्थेतील दिर्घकालीन वास्तविक राष्ट्रीय उत्पन्न वाढीशी आहे.”

– मायर व बाल्डविन

“आर्थिक विकास म्हणजे दरडोई उत्पन्नात सतत होणारी वाढ होय.”

– प्रो. लुईस

- सतत चालणारी प्रक्रिया
- सार्वत्रिक संकल्पना
- सर्वसमावेशक संकल्पना
- संख्यात्मक व गुणात्मक संकल्पना
- विकसनशील अर्थव्यवस्थांसाठी जास्त उपयुक्त संकल्पना

आर्थिक विकासाचे निर्देशक :

प्रस्तावना :

प्रत्येक देशाचे मुख्य उद्दिष्ट अर्थव्यवस्थेचा आर्थिक विकास करणे असते. त्यादृष्टिने प्रत्येक देश प्रयत्न करित आहे. आर्थिक विकासाच्या निर्देशक कोणते याविषयी अनेक अर्थतज्ज्ञांमध्ये मतभेद आहेत. कारण आर्थिक विकास ही मुळात सापेक्ष संकल्पना आहे तसेच विकासाचा असा निश्चित कालावधी नसतो. तरी काही मापदंडांच्या आधारावर आर्थिक विकास मोजला जातो ते खालीलप्रमाणे.....

- वास्तव राष्ट्रीय उत्पन्नातील वाढ –
- वास्तव दरडोई उत्पन्नातील वाढ –
- दारिद्र्याचे प्रमाण –
- आर्थिक कल्याण –
- तौलनिक पध्दत –
- भांडवल निर्मितीचा दर –
- उत्पादकतेचे प्रमाण –

आर्थिक विकासाचे अडथळे :

प्रस्तावना :

आर्थिक विकास करणे हे सध्याचे प्रत्येक देशाचे ध्येय आहे. परंतु विकासाच्या मार्गामध्ये अनेक अडथळे निर्माण होतात या अडथळांवर मात करण्यात जो देश यशस्वी होतो तो देश विकासाच्या दिशेने वेगाने मार्गक्रमन करू शकतो.

विकासाच्या मार्गातील प्रमुख अडथळे खालीलप्रमाणे.....

- दारिद्र्याचे दुष्टचक्र –
- अपुरे भांडवल –
- पारंपारिक शेती व्यवसाय –
- अपूर्ण बाजारपेठा –
- वाढती लोकसंख्या –
- मक्तेदारी –
- आंतरराष्ट्रीय प्रभाव –
- कार्यसंस्कृतीचा अभाव –
- आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अभाव –